

Гендерний характер домашнього насильства

Стати жертвою домашнього насильства можуть жінки як з бідної, так і з багатії сім'ї, з вищою освітою чи без, різної зовнішності та вдачі. Єдине, що їх поєднує, це те, що вони періодично зазнають насильство від своїх чоловіків або партнерів. І хоч домашнє насильство не є однаковою мірою властивим кожній сім'ї й кожній культурі, та саме патріархальна субкультура і патріархальний тип родини «традиційно» підтримують насильство над жінками, створюючи перешкоди щодо подолання цього негативного явища. Тому головною причиною домашнього насильства над жінками є гендерні стереотипи, нерівність статей, яка насамперед дискримінує жінку. Домашнє насильство є найтяжчим видом саме гендерного насильства. Витоки насильства в сім'ї закладені у звичаях суспільства, в системі норм і правил, які передбачають для чоловіків і жінок різну визначену поведінку: активну та агресивну для чоловіків і покірну та поступливу для жінок. Значною мірою така поведінка є наслідком традиційного виховання, при якому агресивна поведінка чоловіків розглядається як єдиний та прийнятний спосіб залагодження існуючих проблем. Хлопчиків вчать будь-що наполягати на своєму і для досягнення мети виявляти агресію проти тих, хто стоїть на заваді; тоді час як дівчаток вчать терпіти й пристосовуватися, обмежуючи власні бажання та інтереси. Результатом гендерного впливу сім'ї та оточення є сьогоднішня сумна картина насильства над жінками в нашій країні, та, власне, й взагалі насильства в світі. Насильство над жінками в сім'ї має форми фізичного, сексуального, економічного та психологічного приниження. Хоча насильству з боку агресивних чоловіків піддаються переважно саме жінки, й саме вони найбільше від нього страждають, ця проблема не може розглядатися лише як суто жіноча. Людина, що принижує й катує свою дружину, ображає в її особі усіх жінок і суспільство в цілому. Це не «приватна справа» домашнього кривдника, а проблема, що потребує загальної уваги й конкретної державної політики. У разі вчинення наруги шкода наноситься всьому суспільству, тому громадськість і держава зобов'язані припинити узвичаєну практику катування жінок у родинах і вжити радикальні заходи для зміни поведінки чоловіків, які чинять це насильство. Це дуже важливо, бо навіть у випадку розлучення з однією дружиною, чоловік-кривдник продовжує жорстоко поводитися з іншою. Від домашнього насильства страждає й сам насильник через брак любові та підтримки від своїх близьких. Часто дружина чи діти, які захищають матір, переходять межі самооборони. Крім того, домашнє насильство, як правило, здійснюється і над дітьми. В результаті дитина зазнає тяжких травм, що має згубні наслідки для її подальшого фізичного та психічного здоров'я. Найбільша шкода завдається хлопчикам, бо вони найчастіше беруть приклад із своїх батьків і в майбутньому в своїх родинах поведуться так само жорстоко. Для суспільства це небезпечно ще й тим, що діти, які спостерігали за насильством у сім'ї, переносять цей негативний досвід у власне життя. Така сім'я виховує для суспільства агресора, який вважає, що людину можна принижувати, а на слабшого потрібно піднімати руку. Внаслідок цього зростає підліткова злочинність, від якої вже страждає все суспільство.

Наслідки домашнього насильства

Наслідки домашнього насильства для жінки:

- 30% самогубств і 60% вбивств жінок пов'язані з насильством у сім'ї.
- 35% жінок, що потрапили в лікарню «швидкої допомоги», перебувають там з причин отримання нових тілесних ушкоджень, пов'язаних із знущаннями в сім'ї.
- 25-40% жінок, які потерпають від насильства в сім'ї, було побито під час їхньої вагітності.

Наслідки домашнього насильства для дітей:

- Діти скривджених матерів у 6 раз частіше намагаються накласти на себе руки, 50% їх схильні до зловживань наркотиками та алкоголем.
- Майже 100% матерів, які зазнали насильства, народили дітей хворими (переважно з невротами, заїканням, енурезом, церебральним паралічем, з порушеннями психіки).
- Більшість дітей вулиці є жертвами домашнього насильства: психологічного, фізичного та сексуального. Саме через це діти втікають на вулицю.
- Іноді діти бувають втягнутими в домашнє насильство, коли намагаються захистити своїх матерів від знущання. Такі підлітки можуть тяжко поранити чи вбити домашнього кривдника. Значна кількість цих дітей потрапляє у виховно-трудоу колонії для неповнолітніх.
- У 55% випадках, коли чоловіки б'ють своїх партнерок, вони також ображають своїх дітей. Крім того, побита мати зазнає таких моральних і фізичних страждань, що не може належним чином піклуватися про дітей.
- Жінки-жертви домашнього насильства можуть виявляти відчуженість або й ворожість у ставленні до власних дітей, іноді вважаючи їх винними в агресії чоловіка.

Наслідки домашнього насильства для суспільства:

- Найважливішими соціальними наслідками насильства над жінками в сім'ї є проблеми виховання, пов'язані з так званим явищем «соціальної естафети», коли діти, які спостерігали за насильством в сім'ї, переносять цей негативний досвід у власне життя.
- Гендерне насильство над жінками в родинах значною мірою виснажує економіку України, а також негативно впливає на населення. Головним фактором зменшення чисельності населення є падіння народжуваності, а народжуваність найбільше залежить від кількості шлюбів та розлучень. Між тим статистика свідчить, що 95% справ про розлучення викликані брутальною словесною образою та побиттям жінок.
- В Україні зросла кількість вбивств, вчинених на ґрунті домашнього насильства.
- 30-40% викликів міліції на день пов'язані з побутовим насильством.
- Половина всіх бездомних жінок і більшість бездомних дітей пішли жити на вулицю, рятуючись від насильства в сім'ї.
- Багато хто з опитаних жінок в Україні вказали на домашнє насильство як причину, чому так багато українських жінок готові поїхати з країни в пошуках роботи.
- Безкарність штовхає насильника, домашнього хулігана на вбивство. Саме серед родин відбувається близько 40% усіх зареєстрованих вбивств, причому на одне вбивство чоловіка дружиною припадає сім вбивств дружин їхніми чоловіками. Фахівці підкреслюють, що жінки переважно вдаються до вбивства для самооборони або доведені до скрути безпробудним пияцтвом чоловіка, побиттям, знущаннями над дітьми.

Наслідки насильства для домашнього кривдника:

- Жінка або сусіди викликають міліцію, і правопорушника ізолюють та доправляють у відділення міліції. За тяжке побиття чи вбивство дружини такого чоловіка буде засуджено.
- Жінки та діти не люблять домашнього кривдника. Жінки намагаються з ним розлучитися, діти не підтримують такого батька в старості.
- Намагаючись захистити матір від нападу батька-насильника, підлітки можуть його вбити чи покалічити
- В Україні зросла кількість самосудів – розправ жінок над своїми сімейними тиранами. Так, жінка вбила свого чоловіка, після того як багато років терпіла насильство. Вона заявила, що життя у в'язниці для неї краще, ніж життя з таким чоловіком.

Чому жертви не йдуть від насильника та не звертаються по допомогу?

Питання, чому жертви не йдуть від насильника, є одним із найбільш поширених. Насправді, велика кількість постраждалих все-таки залишають домашніх кривдників (про це свідчить статистика розлучень у нашій країні). Особливо небезпечним суспільним міфом є переконання, що постраждалі жінки залишаються з насильниками, оскільки їм подобається бути жертвами. Проте, навіть коли жінки пережили насильство в дитинстві, вони не шукають насильства і не бажають, щоб їх було побито. Інша справа, що такі жінки покійно сприймають його, вважаючи гіркою долею всіх жінок. Основною ж причиною того, що жертви залишаються з кривдником, самі постраждалі називають страх перед помстою з його боку та відсутність місця, де б вони й діти відчували себе у безпеці. Такий страх є дійсно обґрунтованим – згідно з дослідженнями, «пресинг» на жертву ще більше загострюється після того, як вона залишає насильника: її погрожують вбити або завдати іншої шкоди, коли вона спробує піти; її вистежують і жорстоко карають. Інші причини, що перешкоджають жінці вийти з насильницьких стосунків, умовно можна поділити на декілька категорій: складнощі, безпосередньо пов'язані з особливостями натури кривдника; психологічні складнощі; проблеми, що стосуються роботи різних інституцій; економічні труднощі; а також перепони, що спричиняються релігійними, сімейними й соціальними переконаннями та нормами. Та найчастіше жінка не в змозі піти від чоловіка, який знущається над нею, через психологічні травми: вона навіть і не шукає потенційних шляхів виходу зі свого важкого становища. Адже в результаті постійного насильства змінюються й особистість самої жінки, й її самооцінка та ставлення до життя: із молоді, квітучої вона стає «типовою жертвою», приреченою і надалі терпіти знуцання. Важливою причиною є також неготовність суспільства до відкритого обговорення проблеми домашнього насильства; гендерні суспільні стереотипи, які підтримують кривдника і зневажають жертву; низька поінформованість населення з цих питань та недостатність правових знань. Виходячи з цього, необхідно чітко усвідомлювати, що жінки, які потерпають від насильства в сім'ї, потребують сторонньої кваліфікованої допомоги.

Право на свободу від насильства – одне з основних прав людини. Насильство над українськими жінками та дітьми в родині є порушенням основного права людини на безпеку, яке гарантується Загальною декларацією прав людини. Також це є порушенням права на свободу від тортур, від жорстокого, нелюдського або принизливого ставлення, яке гарантується Міжнародним пактом про громадянські і політичні права. Домашнє насильство несумісне з демократичними принципами, закладеними в українській Конституції та інших правових документах нашої країни.